

УДК: 338.24 : 338.436 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-128-143>

Галанець Володимир Васильович,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національний університет "Львівська політехніка", 79054, м. Львів, вул. С. Петлюри, 4, кв. 192, тел. +38 098 54 79 129, e-mail: volodymyr_halanets@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9348-6211

Галанець Владимир Васильевич,

кандидат наук государственного управления, доцент, доцент кафедры административного и финансового менеджмента, Национальный университет "Львовская политехника", 79054, г. Львов, ул. С. Петлюры, 4, кв. 192, тел. +38 098 54 79 129, e-mail: volodymyr_halanets@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9348-6211

Halanets Volodymyr Vasyliovych,

PhD in Public Administration, associate professor at the Department of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University, 79054, Lviv, Petlyury Str., 4, Apt.192, tel.: +38 098 54 79 129; e-mail: volodymyr_halanets@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9348-6211

Дзяний Ростислав Борисович,

кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національний університет "Львівська політехніка", 79491, м. Брюховичі, вул. Соснова поляна, 4/1, моб. +38 097 711 65 83, e-mail: rostidz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1530-8633

Дзяный Ростислав Борисович,

кандидат химических наук, доцент, доцент кафедры административного и финансового менеджмента, Национальный университет "Львовская политехника", 79491, г. Брюховичи, ул. Сосновая поляна, 4/1, тел. +38 097 711 65 83, e-mail: rostidz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1530-8633

Dzyanyy Rostyslav Borisovich,

PhD in Chemistry, associate professor at the Department of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University, 79491, Bryukhovychi, Sosnovaya poliana str., 4/1, tel.: +38 097 711 65 83; e-mail: rostidz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1530-8633

Дзюрах Юрій Михайлович,
асистент кафедри адміністративного
та фінансового менеджменту, Національ-
ний університет “Львівська політехні-
ка”, 81100, м. Пустомити, вул. І. Мазепи,
8/3, тел. +38 098 979 07 58; e-mail: yriu.
dziurakh@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7131-7468

Дзюрах Юрій Михайлович,
асистент кафедри адміністративного
и фінансового менеджмента, Националь-
ный университет “Львовская политехни-
ка”, 81100, г. Пустомыты, ул. И. Мазепы,
8/3, тел. +38 098 979 07 58; e-mail: yriu.
dziurakh@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7131-7468

Dziurakh Yurii Mikhailovich,
assistant at the Department of Administra-
tive and Financial Management, Lviv Poly-
technic National University, 81100, Pustomyty, Mazepy Str., 8/3, tel.: +38 098 979 07 58;
e-mail: yriu.dziurakh@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7131-7468

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АПК В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ (АРХЕТИПНИЙ ПІДХІД)

Анотація. АПК вважають локомотивом економіки України. Він забезпе-
чує традиційно 15–20 % ВВП щорічно, генерує валютний виторг від експор-
ту сільськогосподарської продукції, в умовах боргового навантаження на на-
ціональну економіку є джерелом покриття поточних зобов'язань.

Головне завдання АПК: забезпечити продовольчу безпеку країни, а на-
селення – якісною продукцією вітчизняного виробництва. Активна участь
країни в міжнародних економічних відносинах є визначальним фактором
розвитку економіки країни.

На зміну теорії економічного зростання виникла концепція сталого роз-
витку. Нині в науковій літературі існує багато визначень сталого розвитку. Та-
ка ситуація зумовлена двома факторами: складністю концепції, що включає
в себе економічні, екологічні, соціальні та інші аспекти розвитку суспільства,
а також розбіжністю поглядів вчених, підприємців і політиків. Для кращого
розуміння цей термін варто розділити на дві частини. Поєднання термінів
“сталий” і “розвиток” дає змогу посилити зв'язок упорядкованих змін сис-

теми світового господарства з урахуванням інтеграції різних за характером цілей, територій, часу.

Сталий розвиток АПК потребує державної підтримки. Окрім вирішення питання забезпечення продовольчої безпеки країни, сталий розвиток аграрного сектору є важливим з точки зору забезпечення зайнятості населення, нарощування експортного потенціалу країни.

Україна є одним із ключових гравців на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Брак інноваційних підходів до розвитку галузі спричиняє нестачу інвестицій, потрібних для її розвитку, сільські мешканці в пошуках роботи їдуть за кордон.

В умовах існування об'єктивної загрози вичерпання природних копалин як джерел одержання палива для потреб людства, усе більшої актуальності набуває необхідність вирішення проблеми пошуку альтернативних джерел для покриття енергетичних потреб.

Біоенергетика могла б задовольнити значну частину енергетичних потреб житлово-комунального господарства України. Крім того, земля, яка унаслідок забруднення стала непридатною для вирощування харчових рослин, могла б використовуватись для вирощування енергетичних культур.

Аграрна сфера економіки має потужний потенціал, який можна активувати за умови реалізації Стратегії сталого розвитку України та архитипіки в публічному управлінні.

Ключові слова: публічне управління, сталий розвиток, сільське господарство, архитипний підхід.

ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ АПК В КОНТЕКСТЕ СТРАТЕГИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ (АРХИТИПИЧЕСКИЙ ПОДХОД)

Аннотация. АПК считается локомотивом экономики Украины. Традиционно он обеспечивает 15–20 % ВВП ежегодно, генерируя валютную выручку от экспорта сельскохозяйственной продукции в условиях долговой нагрузки на экономику страны, является источником покрытия текущих обязательств.

Главная задача АПК: обеспечить продовольственную безопасность страны, а ее население — качественной продукцией отечественного производства. Активное участие страны в международных экономических отношениях является определяющим фактором развития экономики страны.

На смену теории экономического роста со временем пришла концепция устойчивого развития. Сегодня в научной литературе существует много определений устойчивого развития. Такая ситуация обусловлена двумя факторами: сложностью концепции, включающей в себя экономические, экологические, социальные и другие аспекты развития общества, а также несовпадением взглядов ученых, предпринимателей и политиков. Для лучшего понимания этот термин следует разделить на две части. Их сочетание:

“устойчивое” и “развитие” позволяет усилить связь упорядоченных изменений системы мирового хозяйства с учетом интеграции разных по характеру целей, территорий, времени.

Устойчивое развитие АПК нуждается в государственной поддержке. Кроме решения вопроса обеспечения продовольственной безопасности страны, устойчивое развитие аграрного сектора является важным с точки зрения обеспечения занятости населения, наращивания экспортного потенциала страны.

Украина является одним из ключевых игроков на мировом рынке сельскохозяйственной продукции.

Отсутствие инновационных подходов к развитию отрасли вызывает нехватку инвестиций, необходимых для ее развития, сельские жители в поисках работы едут за границу.

В условиях существования объективной угрозы исчерпания природных ископаемых как источника получения топлива для нужд человечества, все большую актуальность приобретает необходимость решения проблемы поиска альтернативных источников для обеспечения энергетических потребностей.

Биоэнергетика могла бы удовлетворить значительную часть энергетических потребностей жилищно-коммунального хозяйства Украины. Кроме этого, земли, ставшие непригодными для выращивания продовольственных культур вследствие загрязнений, могли бы использоваться для выращивания энергетических культур.

Аграрная сфера экономики имеет мощный потенциал, который можно активировать при реализации Стратегии устойчивого развития Украины и архитипики в публичном управлении.

Ключевые слова: публичное управление, устойчивое развитие, сельское хозяйство, архитипный подход.

PUBLIC ADMINISTRATION OF DEVELOPMENT OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX IN THE CONTEXT OF THE STRATEGY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE (ARCHETYPE APPROACH)

Abstract. Agroindustrial complex consider to be the locomotive of the Ukrainian economy. It provides traditionally 15–20 % of GDP annually, generates currency earnings from exports of agricultural products, under the conditions of the debt burden on the national economy is a source of coverage of current liabilities.

The main task of the agroindustrial complex is to ensure the country's food security, and the population is a quality production of domestic production. Active participation of the country in international economic relations is a decisive factor in the development of the country's economy.

In place of the theory of economic growth, the concept of sustainable development arose. Today, in the scientific literature there are many definitions of sustainable development. This situation is conditioned by two factors: the complexity of

the concept, which includes the economic, environmental, social and other aspects of the development of society, as well as the divergence of views of scientists, entrepreneurs and politicians. For better understanding, this term should be divided into two parts. The combination of the terms “sustainable” and “development” can strengthen the connection of the orderly changes in the world economy system, taking into account the integration of different goals, territories and time in the nature of the nature.

Sustainable development of agroindustrial complex requires state support. In addition to solving the issue of ensuring food security of the country, sustainable development of the agricultural sector is important from the point of view of providing employment, increasing the export potential of the country.

Ukraine is one of the key players in the global agricultural market. The lack of innovative approaches to the development of the industry leads to a lack of investments that are necessary for its development, while rural residents are looking for work abroad.

In the conditions of existence of an objective threat of exhaustion of natural resources as sources of fuel for the needs of mankind, the need to solve the problem of finding alternative sources for covering energy needs becomes more urgent.

Bioenergy could satisfy a significant part of the energy needs of the housing and communal services of Ukraine. In addition, the land which, due to pollution, became unfit for the cultivation of food plants, could be used to grow energy crops.

The agrarian sector of the economy has a powerful potential that can be activated under the condition of the implementation of the Strategy of Sustainable Development of Ukraine and Archetype in Public Administration.

Keywords: public administration, sustainable development, agriculture, archetype approach.

Постановка проблеми. Необхідність сталого розвитку економіки України сьогодні очевидна. Важливою її складовою є агропромисловий комплекс (АПК). Чимало науковців-економістів вважають АПК локомотивом економіки України. Він забезпечує традиційно 15–20 % ВВП щорічно, генерує валютний виторг від експорту сільськогосподарської продукції, в умовах боргового навантаження на національну економіку є джерелом покриття поточних зобов'язань. Протягом найближчих

років Україна зобов'язана здійснити виплати основної суми зовнішнього боргу і відсотків у наступних обсягах: 2019 р. — 5,987 млрд дол. США; 2020 р. — 6,081 млрд дол. США; 2021 р. — 6,286 млрд дол. США; 2022 р. — 3,658 млрд дол. США [6]. Головне завдання АПК — забезпечити продовольчу безпеку країни, а населення — якісною продукцією вітчизняного виробництва. Активна участь країни в міжнародних економічних відносинах є визначальним фактором розвитку економіки

країни. За результатами оцінок глобальної конкурентоспроможності в 2017 році Україна займає 81 позицію з-поміж 137 країн світу, а за ефективністю ринку товарів — 101 [10]. Це вимагає посилення уваги до питань здійснення належного управління розвитком АПК України.

Аналіз останніх публікацій. Важливий внесок у розвиток теоретичних, методологічних, науково-практичних засад сталого розвитку економіки було зроблено у працях: І. Бистрякова, О. Веклич, К. Мельник, А. Чухно, О. Бородіна, А. Малиновського, В. Юрчишина. Концептуальні принципи архетипів стали предметом досліджень Е. Афоніна, О. Донченко, С. Кримського, К. Юнга. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених сталому розвитку економіки, розвитку агропромислового комплексу, дослідженню архетипів, залишається недостатньо висвітленою проблематика здійснення публічного управління розвитком АПК у контексті стратегії сталого розвитку України на основі архетипного підходу.

Метою статті є: встановити напрями та з'ясувати особливості публічного управління розвитком АПК в контексті стратегії сталого розвитку України на основі архетипного підходу.

Виклад основного матеріалу. Теорія сталого розвитку набула популярності протягом останніх десятиліть. На зміну теорії економічного зростання виникла концепція сталого розвитку. На сьогодні в науковій літературі існує багато визначень сталого розвитку. Така ситуація зумовлена двома факторами: склад-

ністю концепції, що включає в себе економічні, екологічні, соціальні та інші аспекти розвитку суспільства, а також розбіжністю поглядів вчених, підприємців і політиків. Для кращого розуміння цей термін варто розділити на дві частини. Поєднання термінів “сталий” і “розвиток” дозволяє посилити зв'язок упорядкованих змін системи світового господарства з урахуванням інтеграції різних за характером цілей (економічних, екологічних, соціальних), територій (окремого населеного пункту, регіону, держави, континенту, планети), часу (теперішня та майбутня генерації). Ці складові мають велике значення, оскільки різносторонньо забезпечують життєдіяльність і потреби окремого індивідуума та людства загалом. Суспільний прогрес, своєю чергою, можливий у випадку інтегрованої реалізації згаданих складових [4]. Під сталим суспільним розвитком розуміють лише ті зміни, які відповідають інтересам більшості громадян, сприяючи підвищенню якості їхнього життя.

Сталий розвиток АПК потребує державної підтримки. На державному рівні варто виокремити такі форми прямої бюджетної підтримки: надання субсидій сільськогосподарському виробництву; субсидування короткострокового та інвестиційного кредитування підприємств АПК; надання субсидій для компенсації частини витрат сільськогосподарських виробників на страхування сільськогосподарських культур; субсидії на капітальні видатки. Непряма підтримка полягає у закупівлі сільськогосподарської продукції, продуктів харчування; регулювання

ринку виробництва шляхом проведення закупівель зерна, здійснення товарних інтервенцій; захист економічних інтересів товаровиробників у сфері АПК при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності тощо. За умовно прямої підтримки виробничий потенціал і позиції на споживчому ринку зміцнюються за допомогою заходів, що забезпечують сприятливі організаційні та економічні умови для функціонування сільськогосподарських виробників. Це, зокрема, заходи щодо реструктуризації заборгованості сільськогосподарських товаровиробників на виплати до бюджету всіх рівнів, державних позабюджетних фондів, постачальників енергії та інших матеріально-технічних ресурсів; створення спеціального податкового режиму; підтримка аграрної науки; реалізація державних програм та національних проектів.

На думку К. М. Мельник [3], ефективність державного регулювання та підтримки аграрного сектору може бути досягнута, якщо:

- виділятимуться ресурси, пільги, дотації, субвенції тощо під наперед обґрунтовані державні програми розвитку сільського господарства і підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- забезпечуватиметься безумовне дотримання аграрними підприємствами обов'язкових вимог, що передбачаються даними програмами;
- наперед точно визначатиметься частка держави і частка підприємств у витратах при реалізації відповідних програм;
- забезпечуватимуться заходи щодо залучення міжнародної тех-

нічної допомоги в агропромисловий комплекс.

Окрім вирішення питання забезпечення продовольчої безпеки країни, сталий розвиток аграрного сектору є важливим з точки зору забезпечення зайнятості населення, нарощування експортного потенціалу країни.

Україна є одним із ключових гравців на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Аграрний сектор України на сьогодні є опорою української економіки і одним з основних бюджетонаповнюючих та експорто-орієнтованих секторів національної економіки. Близько 20–24 % українського експорту становлять продукти агропромислового експорту України. Продукція експортується у більш як 190 країн світу, Україна посідає провідні позиції на світовому ринку, зокрема, з експорту зернових і олійних культур. Товарна структура експорту та імпорту продукції АПК наведена в таблиці.

Товарна структура експорту України падала по більшості товарних груп, починаючи з 2015 року. Причиною були кризові явища в економіці та втрата російського ринку збуту, заборона транзиту українських продуктів через територію Росії. Аналогічна ситуація склалася щодо товарної структури імпорту, країна стала менш залежною від імпортованих із за кордону товарів, почали нарощуватися обороти з виробництва власної продукції.

У структурі імпорту переважають готові харчові продукти, що свідчить про нераціональну структуру зовнішньої торгівлі, коли більше імпортується товарів з високою доданою

Товарна структура експорту та імпорту продукції АПК України [1]

Товарна група	Експорт у млн дол.				Імпорт у млн дол.			
	2013	2014	2015	2016	2013	2013	2014	2015
I. Живі тварини, продукти тваринного походження	1084,1	1014,5	823,4	775,1	1894,5	1124,1	548,2	626,3
% до підсумку	6,4	6,1	5,7	5,1	23,1	18,6	15,7	16,1
II. Продукти рослинного походження	8875,9	8736,1	7971,5	8093,7	2670,1	2031,6	1146,2	1284,8
% до підсумку	52,1	52,4	54,7	53	32,6	33,5	32,9	33
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	3507,1	3822,1	3299,8	3962,9	403,4	301,7	1823,4	245,9
% до підсумку	20,6	22,9	22,7	25,9	4,9	5	5,2	6,3
IV. Готові харчові продукти	3571,7	3096,3	2468,4	2450,1	3219,5	2601,8	1607,7	1734,0
% до підсумку	21	18,6	16,9	16	39,3	42,9	46,1	44,6
Разом	17038,8	16668,9	14563,1	15281,8	8187,4	6059,3	3484,4	3891,1

вартістю, а експортуються переважно сировина та продукція з незначним ступенем обробки.

Основним ринком збуту української продукції сільського господарства залишається ринок Азії, основними країнами-партнерами є Індія, Іран та Туреччина. Головними партнерами серед країн-членів ЄС є Іспанія, Нідерланди та Італія.

Тенденція останніх років – скорочення виручки від експорту товарів та одночасне скороченням експорту агропромислової продукції. Однак, хоча тренд і негативний, експорт іншої, неагропромислової продукції скорочувався ще швидшими темпами. Останні два роки спостерігається навіть зростання експорту сільськогосподарської продукції. За останні 5 років частка продукції АПК у структурі експортної виручки Украї-

ни зростає з 26 до 42 %. Варто відзначити, що основу аграрного експорту і надалі складає експорт сировини, основні позиції – пшениця, кукурудза, ячмінь, соєві боби.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень зазначається, що для забезпечення сталого конкурентоспроможного розвитку аграрного бізнесу і мінімізації негативних впливів та ризиків світової кон'юнктури України необхідно диверсифікувати аграрний експорт як за товарною номенклатурою і асортиментом продукції, так і відносно географічних ринків збуту. Фахівці наголошують на тому, що сировинний вектор не дає перспектив розвитку національній економіці, якщо Україна буде позиціонуватися лише як виробник сировини з високою доданою вартістю.

Протягом останніх двадцяти років частка доданої вартості сільського господарства і харчової промисловості в структурі валової доданої вартості України знизилася з 23 до 14 %. Стрімке зниження цього показника створює реальну загрозу національній продовольчій безпеці. Основу українського агропродовольчого експорту становить продукція з низьким та середнім ступенем переробки — зернові та олійні культури, соняшникова олія, продукція харчової промисловості. Частка цих товарних позицій за 10 останніх років зросла з 62 до 90 % [7].

Науковці наголошують, що суто сировинний напрям аграрного експорту слід поступово замінювати шляхом стимулювання інвестицій у галузі тваринництва, а що стосується олійних культур — поглиблювати їх переробку на харчові (соняшник, соя) та біоенергетичні цілі (ріпак). Перспективною нішею для АПК України є органічна продукція, для цього необхідно розвивати систему сертифікації.

Основним чинниками, які перешкоджають зміцненню конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках, є: низький рівень розвитку фінансово-кредитної системи, нерозвиненість сфери страхування від виробничих і кредитних ризиків, нерозвиненість інфраструктури АПК, які збільшують вартість виробництва, окрім того продукція сільського господарства має низьку якість, відповідно ціни на неї знижуються. Загалом сфера сільського господарства потребує державної підтримки.

Відповідно до Закону України “Про державну підтримку сільського господарства в Україні” державна підтримка забезпечується наступним чином [2]:

- державне регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції;

- державне регулювання ринку сільськогосподарського страхування;

- інші види підтримки виробників сільськогосподарської продукції та аграрного ринку (державні заставні закупівлі зерна, кредитна підтримка виробників сільськогосподарської продукції (кредитна субсидія), дерегуляція українського ринку сільськогосподарської продукції та заборона дискримінації прав її власників;

- державна підтримка виробників продукції тваринництва;

- інші види державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Підтримка розвитку сільських територій здійснюється за такими напрямками:

- вирішення короткострокових завдань, які пов’язані з підтримкою доходів сільськогосподарських виробників шляхом штучного зменшення виробничих витрат, субсидування певних видів продукції. Така форма підтримки не завжди сприяє інтенсифікації виробництва, впровадженню нових технологій, підвищенню продуктивності праці в аграрному секторі, загалом має мінімальний вплив на ці процеси;

- заходи, спрямовані на вирішення довгострокових проблем, пов’язаних з техніко-економічним розвитком, сприяють впровадженню інтенсивних методів управління,

підвищують ефективність сільськогосподарського виробництва.

Варто звернути увагу, що реалізацію сталого розвитку економіки необхідно здійснювати в контексті Стратегії сталого розвитку України до 2030 року.

Проект Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 р. було обговорено у червні–грудні 2016 р. на регіональних та національних консультаціях, у яких взяли участь представники органів державної влади та місцевого самоврядування всіх областей України, депутати різних рівнів, науковці та освітяни, представники інститутів громадянського суспільства, професійних об'єднань, бізнесу, засоби масової інформації, експерти міжнародних організацій.

У 2030 р. Україна вбачається країною, яка розвивається за принципами сталого розвитку. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року орієнтована на вектори, визначені в Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” [8]:

- вектор розвитку — забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності;

- вектор безпеки — забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, чесного та неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції. Пріоритетом є безпека жит-

тя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, надання належних медичних послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води й санітарії, безпечних і якісних харчових продуктів та промислових товарів;

- вектор відповідальності — забезпечення гарантій кожному громадянину, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, мати доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах;

- вектор гордості — забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

Згідно зі стратегією виокремлюють національні цілі сталого розвитку України, це, зокрема: [5]

- забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку;

- сприяти сталому розвитку агропромислового комплексу;

- забезпечити доступ до економічно прийнятних, надійних, низьковуглецевих джерел енергії для всіх та підвищити ефективність використання енергії;

- забезпечити сталий розвиток регіонів на основі збереження національних культурних цінностей і традицій.

Важливим є звернути увагу на інвестиційний потенціал галузі сільського господарства, процес

формування якого значною мірою пов'язаний з процесом первинного накопичення капіталу підприємствами. Зростання обсягів інвестиційних ресурсів не супроводжується розвитком інвестиційної діяльності безпосередньо на підприємствах. Причини цього — на виробництвах не створено умов для розвитку інвестиційної діяльності, брак підготовлених фахівців і керівників, невирішено питання реформування галузі, превалює витратна практика господарювання, відсутність впровадження інновацій. Як наслідок, близько 50 % загального обсягу інвестицій спрямовується у посередницьку діяльність, а не у безпосереднє виробництво. Відсутність ринку землі, низький рівень освіти та нестача інновацій, неординарних підходів призводять до того, що потенціал підвищення продуктивності, ефективності та диверсифікації не використовується.

Україна посідає 96 місце зі 189 в рейтингу “Ведення бізнесу” Світового банку [9]. Країна посідає 76 місце за Глобальним індексом конкурентоспроможності.

Брак інноваційних підходів до розвитку галузі спричиняє нестачу інвестицій, що так потрібні для її розвитку, сільські мешканці в пошуках роботи їдуть за кордон.

Робоча сила з України стала однією з головних статей експорту, розділивши ТОП з металом, зерном та олією. У 2018 р. трудові мігранти перевели в Україну 11,6 млрд дол. США. Війна та надання Україні безвізового режиму з ЄС стимулювали масову трудову міграцію з України. За оцінками Міжнародного валютного фонду, в інших країнах

знаходиться три мільйони трудових мігрантів з України.

Приватні грошові перекази, які надходять в Україну, за п'ять останніх років стали важливим фактором макроекономічної стабільності. Як відзначають у Світовому банку, перекази від трудових мігрантів позитивно впливають на стабільність курсу гривні.

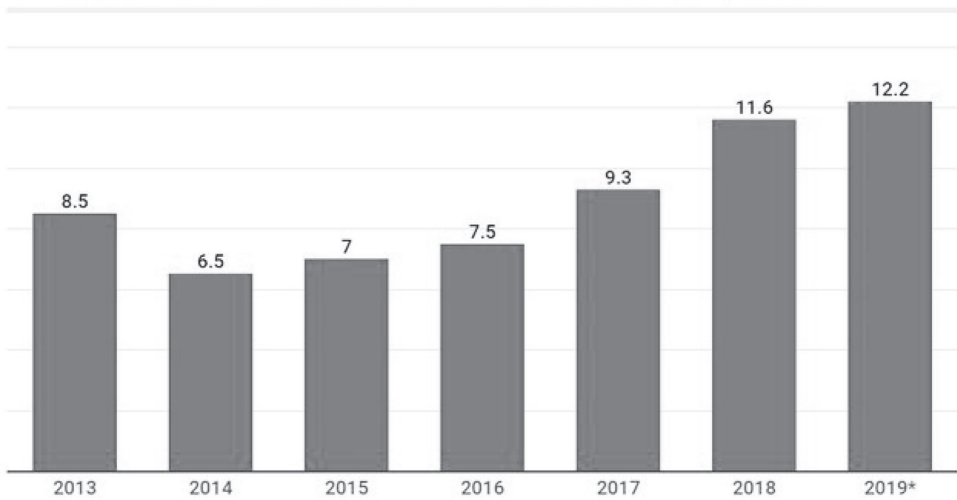
Зміна влади, низка інших чинників, спричинили в 2014 р. різке зменшення (на 2 млрд дол. США) грошових надходжень від українських заробітчанин. До 2014 р. основна маса трудових мігрантів з України працювала в РФ і військовий конфлікт розвернув цей тренд.

Уже в 2015 р. зростання переказів від заробітчанин, які переорієнтувалися на Європу, відновився і становив 7 млрд дол. США. У 2017 р. Україна отримала безвізовий режим з ЄС і це також спровокувало масову трудову міграцію. Обсяг надходжень від трудових мігрантів у 2017 р. зріс до 9,3 млрд дол. США, а в 2018 р. — до 11,6 млрд дол. США.

Обсяг переказів від трудових мігрантів у 2015–2017 рр. був на рівні 8 % номінального річного ВВП України і за результатами 2018 р. цього-річ має всі шанси сягнути понад 12 % (див. рис. 1).

Порівнявши обсяги переказів та обсяги іноземних інвестицій в Україну, можна зробити висновок, що, починаючи з 2014 р., заробітчани щороку інвестують в економіку України в кілька разів більше, ніж іноземні інвестори (див. рис. 2).

На жаль інвестори не повірили діючій владі України і не поспішають відкривати тут свої виробництва. Як

*2019 - прогноз НБУ

Рис. 1. Динаміка приватних грошових переказів в Україну (2013–2019 рр.) (млрд дол. США)

Рис. 2. Грошові перекази та іноземні інвестиції в Україну (млрд дол. США)

результат працівники з України вимушені їхати на виробництва Східної Європи, які часто є конкурентами вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках.

Порівняння обсягів надходжень від трудових мігрантів з обсягами валютної виручки від експорту гірни-

чо-металургійного комплексу, агропромислового сектору (включаючи експорт продуктів харчування) та ІТ показало, що: у 2018 р. підприємства України продали на експорт зерна, продуктів його переробки, рослинної олії, напівфабрикатів та готових харчів на 16,8 млрд дол. США; екс-

порт залізної руди та чорних металів, у тому числі напівфабрикатів, прокату та труб становив 13,5 млрд дол. США. ІТ індустрія принесла 3,6 млрд дол. США. У рейтингу валютних донорів заробітчани посіли третє місце, а перекази від них впритул наблизилась до обсягів валютної виручки від експорту залізної руди та металу.

В умовах існування об'єктивної загрози вичерпання природних копалин як джерел одержання палива для потреб людства, все більшої актуальності набуває необхідність вирішення проблеми пошуку альтернативних джерел для покриття енергетичних потреб.

Скорочення споживання природного газу та розвиток енергоефективності — найбільш актуальні задачі, що стоять сьогодні перед Україною. Україна є однією з найбільш енергомістких країн у світі. Енергетична безпека країни істотно залежить від ступеня диверсифікованості енергоносіїв, що використовуються для задоволення її енергетичних потреб.

Першочерговим завданням національної енергетики є пошук та використання альтернативних видів палива, альтернативність яких полягає, передусім, в їх екологічності та відновлюваності.

З урахуванням національних інтересів та енергетичної безпеки, відновлювальна енергетика має вважатися пріоритетним напрямом розвитку енергетики в Україні. Біоенергетика могла б задовольнити значну частину енергетичних потреб житлово-комунального господарства України. Крім того, земля, яка внаслідок забруднення стала непридатною для вирощування харчових рос-

лин, могла б використовуватись для вирощування енергетичних культур. Розвиток біоенергетики і згагалі сектору відновлювальної енергетики міг би допомогти у вирішенні багатьох проблем довкілля.

Актуальність використання біомаси як джерела енергії є надзвичайно високою. Найбільший економічний потенціал біомаси мають відходи виробництва кукурудзи на зерно, експерти не рекомендують її використання як біопалива через кліматичні особливості України — стебла кукурудзи не встигають повністю висихати, а тому є непридатними до спалювання без додаткових витрат на їх досушування, що є дорого і недоцільно, оскільки значно підвищує собівартість біопалива. Друге місце займають відходи зернових (солома), економічно доцільний потенціал — 31,78 тис. т або 18,24 тис. т умовного палива (у. п.). Третє місце посідають відходи соняшнику (стебел та лушпиння). Економічно доцільний потенціал стебел соняшнику становить 15,24 тис. т у. п., а лушпиння соняшнику — 1,23 тис. т у. п. Загальний економічний потенціал відходів соняшнику становить 16,47 тис. т у. п.

Використання соломи як первинного джерела енергії для виробництва теплової енергії на потреби опалення та гарячого водопостачання є першочерговим пріоритетом енергетичного використання потенціалу місцевих видів біопалива.

Використання біомаси як палива дозволить забезпечити розвиток нового бізнесу — заготівлі місцевих видів палива із залученням малого та середнього бізнесу; заощадити знач-

ні кошти на придбання традиційних енергоносіїв.

Останнім часом особлива увага приділяється питанням архетипіки в державному управлінні, як практичній сфері застосування науково-теоретичних досліджень. Сучасними дослідниками у сфері вивчення архетипіки є: Е. Афонін, І. Біріч, С. Кримський.

В ідеалі народ і держава, яку він формує, мають опиратися на колективне несвідоме. Кожен народ має неповторний архетип. Це форма колективного несвідомого, за допомогою якого з покоління в покоління передається досвід народу. Знання архетипу дозволяє досліджувати менталітет народу, його праісторію і майбутнє.

Відомо, що жодна країна в жодну епоху не виходила з кризи завдяки винятково економічним обставинам. Адже в основі економічної діяльності лежить певна психокультура.

З огляду на те, що архетипіка в державному управлінні породжує певний інструментарій реалізації державної політики, варто прийняти до уваги необхідність відновлення архетипу українця-господаря.

У спрощеному вигляді психосоціального портрет українця — це самодостатній господар, що покладається на власні сили; психосоціальний портрет європейця — найманий працівник, що сформував громадянське суспільство, через яке відстоює свої права.

До визначальних архетипів українського менталітету С. Кримський відносить землю та ідеал свободи. Архетип землі інтегрував аграрно-виробничий, соціально-історич-

ний та духовно-культурний атрибути національного життя.

Соціальна система породила психотип українця як самодостатнього господаря, що покладався на власні сили. Саме цей психотип не допустив появи доморощеного феодального класу, а тому завдання державотворення, непосильне для нього, лягло на плечі селянства і козацтва. Варто відзначити, що актуальність і необхідність відновлення архетипу українця-господаря нині є саме на часі. Адже тільки реальний господар землі — селянин, фермер буде здатним ефективно її використовувати, сприймаючи водночас архетип землі та уміло поєднувати сучасні технології господарювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розвиток публічного управління АПК у контексті стратегії сталого розвитку України гальмують труднощі, які характеризуються загальною складною політико-економічною ситуацією в країні, необґрунтованими адміністративними бар'єрами, корупцією і надмірним регулюванням. Негнучкий ринок землі у поєднанні з низьким рівнем освіти і браком молодих, ділових, інноваційних фермерів стримують утворення ефективної структури господарської діяльності в сільському господарстві і призводять до невикористання потенціалу збільшення продуктивності і диверсифікації в аграрній сфері. Країна посідала 96 місце зі 189 в рейтингу "Ведення бізнесу" Світового банку за 2015 рік. Незважаючи на незначне підвищення в рейтингу завдяки реформам, що були зареєстровані у 8 сферах, Україна, як і раніше, відстає від усіх країн

регіону. У світовому масштабі ділове середовище в Україні можна порівняти з Філіппінами, Домініканською Республікою, Шрі-Ланкою.

При усіх зазначених негативах, аграрна сфера економіки має потужний потенціал, який можна активувати за умови реалізації Стратегії сталого розвитку України та архетипіки в публічному управлінні.

У подальших дослідженнях з метою підвищення ефективності реалізації стратегій публічного управління, зокрема в аграрному секторі економіки України, варто спиратися на архетип — психосоціальний портрет українця — господаря, що покладається на власні сили, цінує землю, свободу та інноваційність господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства в Україні” від 24.06.2004 р. № 1877-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=720%2F95>
3. Мельник К. М. Державна фінансова підтримка сільського господарства [Електронний ресурс] / К. М. Мельник. — Режим доступу: — http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/235.pdf
4. Попова О. Л. Теоретичні основи стійкого розвитку агросфери та формування адекватної української стратегії / О. Л. Попова // Зб. наук. пр. ННЦ “Ін-т землеробства УААН”. — 2010. — Вип. 3. — С. 18–27.

5. Проект Закону “Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508
6. Сайт міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
7. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні: аналітична доповідь / О. В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко та ін.; Нац. ін-т стратегічних дослідж. — К. : НІСД, 2014. — 45 с.
8. Стратегія сталого розвитку “Україна — 2020”, схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
9. Doing Business 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>
10. The Global Competitiveness Report 2017–2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.weforum.org/reports/the_globalcompetitivenessreport2017-2018

REFERENCES

1. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Site of State Statistics Service of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro derzhavnu pidtrymku silskoho hospodarstva v Ukraini” : vid 24.06.2004, № 1877-IV [Law of Ukraine “On State Support to Agriculture in Ukraine” from June 24 2004, № 1877-IV]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua>

- zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=720%2F95 [in Ukrainian].
3. *Melnyk K. M.* (n.d.). Derzhavna finansova pidtrymka silskoho hospodarstva [State financial support of agriculture]. www.nbu.gov.ua. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/235.pdf [in Ukrainian].
 4. *Popova O. L.* (2010). Teoretychni osnovy stiikoho rozvytku ahrosfery ta formuvannia adekvatnoi ukrainskoi stratehii [Theoretical Foundations of Sustainable Development of the Agrosphere and Formation of an Adequate Ukrainian Strategy]. Zbirnyk naukovykh prats NNTs "Instytut zemlerobstva UAAN" – Collection of scientific works of the Institute of agriculture UAAS, 3, 18-27 [in Ukrainian].
 5. Proekt Zakonu pro "Stratehiiu staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku" : vid 07.02.2019, № 2679-VIII [Draft Law on "The Strategy of Sustainable Development of Ukraine until 2030" from 07.02.2019, № 2679-VIII]. (n.d.). portal.rada.gov.ua. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508 [in Ukrainian].
 6. Sait ministerstva finansiv Ukrainy [Site of the Ministry of Finance of Ukraine]. www.minfin.gov.ua. Retrieved from <https://www.minfin.gov.ua/> [in Ukrainian].
 7. *Sobkevych O. V., Rusan V. M., Yurchenko A. D., Kovalova O. V., Zhurakovska L. A.* (2014). Stratehichni napriamy instytutsiinoho zabezpechennia rozvytku ahrarynoho sektoru v Ukraini [Strategic directions of institutional support for the development of the agrarian sector in Ukraine]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
 8. Stratehiiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku: vid 12.01.2015 № 5/2015 [Strategy of steel development of Ukraine until 2030 from 12.01.2015, № 5/2015]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
 9. Doing Business 2018. Reforming to Create Jobs. (2018). www.doingbusiness.org. Retrieved from <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> [in English].
 10. *Schwab K.* (Eds.). (2017). The Global Competitiveness Report 2017–2018. www3.weforum.org. Retrieved from <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> [in English].